

Nr 177.

Ankom till riksdagens kansli den 4 juni 1946 kl. 1 em.

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anvisande av vissa investeringsanslag för budgetåret 1946/47 för uppförande av centrala tvätt- och reparationsanstalter för försvaret jämte i ämnet väckt motion.

(1:a avd.)

I propositionen nr 132 har Kungl. Maj:t, under återopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över försvarsärenden för den 1 mars 1946, föreslagit riksdagen att för budgetåret 1946/47 under Försvarets fabriksfond anvisa dels till Uppförande av centrala tvätt- och reparationsanstalter ett investeringsanslag av 410 000 kronor, dels ock till Anskaffning av maskiner och annan utrustning för centrala tvätt- och reparationsanstalter ett investeringsanslag av 610 000 kronor.

Vidare har i en inom första kammaren av herr *Mannerskantz m. fl.* väckt motion (I: 270) hemställts, att riksdagen måtte dels besluta att avslå Kungl. Maj:ts proposition nr 132, dels ock uttala att med uppförande av de häruti föreslagna centrala tvätt- och reparationsverkstäderna skall anstå tills materialläget på byggnadsmarknaden avsevärt bättrats samt att förnyade undersökningar rörande de framtida besparingsmöjligheterna vidtagas.

I fråga om de skäl, motionärerna anfört till stöd för sin framställning, får utskottet hänvisa till motionen.

På förslag av Kungl. Maj:t i proposition nr 179 beslöt 1943 års riksdag (r. skr. nr 320), att den förbandsvis bedrivna tvätt- och reparationsverksamheten i fråga om intendenturmateriel vid försvaret skulle rationaliseras genom koncentration av verkstadsdriften till ett fåtal centrala tvätt- och reparationsanstalter. Tillika ställde riksdagen tillhoppa 3 070 000 kronor till Kungl. Maj:ts förfogande dels för uppförande av centrala dylika anstalter i Stockholm och Boden samt på Gotland, dels ock för anskaffning av maskiner och annan utrustning för anstalterna i fråga.

Vidare anvisade 1944 års riksdag på förslag av Kungl. Maj:t i proposition nr 112 (r. skr. nr 327) tillhoppa 3 570 000 kronor dels för uppförande av centrala tvätt- och reparationsanstalter för försvaret i Långsele, Herrljunga och Mjölby, dels för visst markförvärv, dels ock för anskaffning av maskiner och annan utrustning för anstalterna i fråga.

Slutligen medgav 1944 års höstriksdag (r. skr. nr 497) på förslag av Kungl.

Maj:t i proposition nr 288, att den av 1943 års riksdag beslutade centrala tvätt- och reparationsanstalten i Boden finge för en ytterligare kostnad av tillhoppa 262 000 kronor dimensioneras för tillgodoseende jämväl av visst civilt tvättbehov.

Av ifrågavarande anstalter är den för Gotland avsedda numera färdigställd och tagen i bruk. För den för Stockholmsområdet avsedda anstalten har Kungl. Maj:t genom beslut den 18 januari 1946 fastställt situationsplan och ritningar ävensom meddelat byggnadstillstånd. Frågan om fastställelse av situationsplan och meddelande av byggnadstillstånd för Boden-anstalten är för närvarande beroende på Kungl. Maj:ts prövning. Situationsplaner och ritningar för övriga anstalter äro under utarbetande inom försvarets fabriksstyrelse.

I skrivelse den 27 augusti 1945 rörande fabriksverkets anslagsbehov för nästkommande budgetår har *fabriksstyrelsen* hemställt, att för uppförande av de av riksdagen beslutade centrala tvätt- och reparationsanstalterna ävensom för anskaffning av maskiner och annan utrustning för anstalterna måtte, utöver redan anvisade medel, under försvarets fabriksfond anvisas ytterligare (406 800 + 611 900 =) 1 018 700 kronor.

Överbefälhavaren har i anledning av fabriksstyrelsens anslagsäskanden anför, att de uppkomna kostnadsökningarna syntes vara ägnade att i viss mån rubba de beräkningar, på vilka centraliseringsplanen grundats. Härtill komme att man icke kunde bortse från sambandet mellan behovet av centrala tvätt- och reparationsanstalter och den förändrade försvarsorganisation, som kunde komma att framgå av 1945 års försvarskommittés utredning. Vidare kunde framhållas, att på erfarenhet grundad kännedom saknades om de fördelar i ekonomiskt och annat avseende, som eventuellt vore att förvänta som resultat av den beslutade centraliseringen. Slutligen borde icke förbises, att den väntade nedgången i värnpliktskontingenternas storlek under de närmaste åren kunde beräknas medföra, att tvätt- och reparationsverksamheten i icke ringa mån minskade i omfattning. Nu angivna omständigheter syntes överbefälhavaren tala för att en viss återhållsamhet iakttoges i fråga om det fastställda programmets genomförande. Överbefälhavaren ansåge sig därför böra ifrågasätta, om icke tills vidare borde anstå med uppförande av en utav de beslutade anstalterna. Härigenom frigjorda, redan anvisade medel skulle därigenom kunna tagas i anspråk för bestridande av kostnadsökningarna för de övriga anstalterna.

Föredragande statsrådet har omnämnt, att i anledning av de utav överbefälhavaren framförda erinringarna redan tidigare i olika sammanhang viss kritik riktats mot ett genomförande i full utsträckning av den beslutade centraliseringen av tvätt- och reparationstjänsten vid försvaret.

Sålunda anhöll *aktiebolaget Eric Andersson & C:o skofabriker, Hallsberg*, i skrift den 11 december 1944 till chefen för försvarsdepartementet, att undersökning måtte verkställas rörande fördelarna av att utföra reparationer av skodon för försvarets räkning vid privata skofabriker i stället för vid de beslutade centralanstalterna.

Vidare framhöll *försvarsverkens civila personals förbund* i skrift den 7 februari 1945 till chefen för försvarsdepartementet, hurusom under beredskapstiden åtskilliga åtgärder vidtagits i syfte att rationalisera driften vid förbandsverkstäderna. På en del garnisonsorter med flera förband hade sammanslagning av verkstäderna skett, vilket medfört ur driftssynpunkt goda resultat. Genom vissa effektiviseringar syntes ytterligare förbättringar kunna ernås för en jämförelsevis obetydlig kostnad. Intendenturverkstädernas arbete hade städse kännetecknats av högsta möjliga kvalitet. Jämväl efter den garnisonsvis genomförda centraliseringen av verkstadsdriften hade arbetets höga kvalitet kunnat upprätthållas. Även med bortseende från kvalitetskravet syntes underhållstjänsten vid de planerade centralanstalterna icke kunna ombesörjas lika effektivt som vid förbandsverkstäderna. Enligt förbundets åsikt borde den beslutade centraliseringen begränsas till de för Stockholm, Boden och Gotland avsedda anläggningarna; i övrigt borde centraliseringen genomföras garnisonsvis.

Förbundets framställning utmynnade i en hemställan om att utredning måtte ske rörande fördelarna av en centralisering av underhållstjänsten enligt det av statsmakterna beslutade programmet.

I över ifrågasvarande framställningar infortrade *yttranden* framkommo olika synpunkter på frågan om underhållstjänstens centralisering. *Arméförvaltningens intendenturavdelning* uttryckte tvivel, huruvida de planerade centralanstalterna skulle komma att visa sig konkurrenskraftiga gentemot den privata industrien, samt ifrågasatte hållbarheten av de ekonomiska kalkyler, på vilka beslutet om centraliseringen grundats. Den försöksverksamhet, som alltsedan år 1941 bedrivits i intendenturavdelningens regi, hade visat, att väsentliga besparingar stode att vinna genom ökad mekanisering och förbättrade arbetsmetoder vid garnisonsvis eller förbandsvis anordnade verkstäder. För en revidering av de planerade centraliseringsåtgärderna talade bl. a. tillkomsten av förenklade reparationsmetoder samt konstruktionen av slitstarkare skodon. Med hänsyn till att ett flertal för frågans bedömande betydelsefulla faktorer tillkommit efter det beslutet om underhållstjänstens centralisering fattats understödde intendenturavdelningen den av försvarsverkens civila personals förbund gjorda framställningen om förnyad undersökning rörande fördelarna av centraliseringen. *Svenska skofabrikantföreningen* framhöll, att de privata skofabrikernas prissättning av reparationsarbetena understigit reparationskostnaderna vid förbandsverkstäderna. *Försvarets fabriksstyrelse* påpekade, att den vid marinens centrala beklädnadsverkstad tillämpade prissättningen vid skoreparationer utvisat, att en rationellt driven statlig reparationsverkstad vore i stånd att utföra reparationsarbeten till priser, understigande dem som tillämpades inom den privata industrien. Vad kvalitetsfrågan beträffade syntes förutsättningarna för ett gott arbete i varje fall icke vara mindre vid en större anstalt än vid en liten verkstad. Centraliseringsfrågan vore helt en ekonomisk fråga. Centraliseringen borde drivas så långt, att den sammanlagda kostnaden för reparationer och transporter bleve den minsta möjliga. Storleksordningen av de beslutade reparationsverkstäderna för tex-

tilier och skodon anslöte sig för övrigt nära till intendenturavdelningens försöksverkstäder. Såvitt fabriksstyrelsen kunnat finna, hade de till grund för beslutet om underhållstjänstens centralisering liggande beräkningarna i stort sett visat sig vara riktiga. Den av personalförbundet gjorda framställningen borde fördenskull icke föranleda någon åtgärd.

I syfte att få de mot centraliseringsplanens fullföljande framställda anmärkningarna allsidigt och sakkunnigt belysta uppdrog Kungl. Maj:t den 29 juni 1945 åt generaldirektören C. T. Sällfors att, med beaktande av föreliggande erfarenheter rörande driftsresultatet vid de genom intendenturavdelningens försorg garnisonsvis centraliserade reparationsanstalterna, verkställa översyn av föreliggande beräkningar rörande de vinster i ekonomiskt hänseende, som kunde uppkomma vid genomförandet av 1944 års riksdags beslut i jämförelse med motsvarande vinster vid centralisering i enlighet med av intendenturavdelningen angivna riktlinjer, samt att till Kungl. Maj:t inkomma med redogörelse i ämnet.

Generaldirektören Sällfors — i det följande benämnd *utredningsmannen* — har till fullföljande av det honom givna uppdraget den 21 december 1945 till chefen för försvarsdepartementet överlämnat *ekonomisk utredning angående viss centralisering av underhållstjänsten för intendenturmateriel m. m.*

Den sålunda verkställda utredningen har i stort sett bekräftat riktigheten av de tidigare beräkningar, på vilka den av statsmakterna beslutade centraliseringen av underhållstjänsten grundats, samt har givit ytterligare belägg för att en centralisering av tvätt- och reparationstjänsten för försvaret inom mellersta Norrland samt västra och östra Götaland till tre större centralanstalter i Långsele, Herrljunga och Mjölby kommer att medföra en betydande besparing i jämförelse med det förslag till garnisonsvis ordnad centralisering, vars genomförande förordats av intendenturavdelningen. Kostnadsberäkningarna ha givit till resultat, att de årliga driftskostnaderna för de olika grenarna av underhållstjänsten enligt nämnda båda alternativ skulle gestalta sig på följande sätt.

Verksamhetsgren	Årskostnad vid till tre anstalter centraliserad drift kronor	Årskostnad vid garnisonsvis ordnad drift kronor
Vattentvätt	743 200	1 028 180
Kemisk tvätt	144 230	148 190
Textilreparationer	349 340	677 250
Skoreparationer	523 850	1 024 210
Summa	1 760 620	2 877 830

Den årliga besparingen vid en helt genomförd centralisering till oförmålade tre centralanstalter har således beräknats till omkring 1 115 000 kronor vid jämförelse med årskostnaderna vid garnisonsvis genomförd centralisering.

Utredningsmannen har vidare funnit, att vid ett bibehållande av befintliga mindre tvätt- och reparationsanstalter i Umeå och Karlstad — vilka med hänsyn till nämnda garnisonsorters från närmaste centralanstalt avskilda belägenhet enligt 1944 års riksdagsbeslut avsetts skola bibehållas även efter genomförd centralisering — den angivna besparingen skulle komma att minskas med i runt tal 135 000 kronor till omkring 980 000 kronor årligen.

Utredningsmannen har med stöd av de verkställda beräkningarna föreslagit, att försvarets tvätt- och reparationstjänst för mellersta Norrland samt västra och östra Götaland i sin helhet koncentreras till de tre anstalterna i Långsele, Herrljunga och Mjölby och att således tvätt- och reparationsanstalterna i Umeå och Karlstad nedläggas. Ur ekonomisk synpunkt förordar utredningsmannen även nedläggande av de till Falun och Gävle förlagda anstalterna för vattentvätt och reparation av vattentvättgods, vilka anstalter avsetts skola bibehållas jämväl efter genomförd centralisering.

Över utredningen ha *ytranden* inhämtats från *överbefälhavaren, arméförvaltningens intendenturavdelning och försvarets fabriksstyrelse*. Därjämte ha *försvarets civila tjänstemannaförbund, försvarsverkens civila personals förbund, 1945 års skoutredning och svenska skofabrikantföreningen* begagnat sig av erhållet tillfälle att yttra sig över utredningen. Rörande dessa yttranden får utskottet hänvisa till den redogörelse för innehållet i desamma, som statsrådet lämnat å s. 8—11 i statsrådsprotokollet.

Utredningsmannen har beretts tillfälle taga del av de invändningar mot den verkställda utredningen, som framkommit från speciellt intendenturavdelningens, personalförbundens och industriens sida. I särskilda promemorior har utredningsmannen punkt för punkt granskat de sålunda framförda invändningarna, vilka funnits icke kunna nämnvärt påverka utredningens slutomdöme. Utskottet får hänvisa till den redogörelse för innehållet i dessa promemorior, som statsrådet lämnat å s. 11 och 12 i statsrådsprotokollet.

Föredragande statsrådet har för egen del i ärendet anfört följande.

Den av 1943 och 1944 års riksdagar godkända planen för centralisering av försvarets ifrågavarande underhållstjänst innebär, att verksamheten skall koncentreras till sju centrala anstalter, förlagda till Stockholm, Boden, Visby, Långsele, Herrljunga, Mjölby och Hässleholm. Med uppförande av anstalten i Hässleholm skall dock enligt riksdagens beslut anstå; de till södra delen av landet förlagda truppförbanden skola tills vidare betjänas av den vid förutvarande tvångsarbetsanstalten i Landskrona befintliga tvättinrättningen, vilken för ändamålet ställts under fabriksstyrelsens förvaltning. Åt fabriksstyrelsen har i samband härmed uppdragits att till Kungl. Maj:ts inkomma med förslag till ordnandet av underhållstjänsten för till landets södra delar förlagda truppförband. Hittillsvarande ordning för underhållstjänstens bedrivande har vidare ansetts böra bibehållas vid ett antal från närmaste centrala anstalt avsidets belägna militära enheter ävensom i Karlskrona.

Centraliseringen har hittills fortskridit så långt, att Visbyanstalten färdigställt och tagits i bruk. För Stockholmsanläggningen ha nyligen fastställts situationsplan och ritningar, varjämte byggnadstillstånd meddelats. Frågan om fastställelse av situationsplan och meddelande av byggnadstillstånd för Bodenanläggningen är beroende på Kungl. Maj:ts prövning. För anstalterna

i Långsele, Herrljunga och Mjölby äro situationsplaner och ritningar under utarbetande inom fabriksstyrelsen.

Bland annat på grund av inträdd prisstegring men även för möjliggörande av ytterligare rationalisering av driften vid de beslutade anläggningarna har fabriksstyrelsen för nästkommande budgetår hemställt om anvisande av tilläggsanslag för byggnadsändamål samt för anskaffning av maskiner och teknisk utrustning. Anslagsäskandena sluta på sammanlagt omkring en miljon kronor. Överbefälhavaren har med hänsyn härtill ifrågasatt, om icke med uppförande av en utav anstalterna i Långsele, Herrljunga och Mjölby borde anstå och härigenom frigjorda medel användas för fullföljande av byggnadsprogrammet i övrigt.

Emellertid ha även ur andra synpunkter betänkligheter framkommit mot ett fullföljande i full utsträckning av centraliseringsplanen. Sålunda har försvarsverkens civila personals förbund ansett, att centraliseringen borde begränsas till de tre anstalterna i Boden, Stockholm och Visby men att i övrigt underhållstjänsten borde ombesörjas garnisonsvis. Från skoindustriens sida har vidare uttryckts önskemål om att skoreparationer för kronans räkning måtte fortsättningsvis liksom under beredskapstiden utläggas på de privata skofabrikerna. I sammanhang härmed ha tvivelsmål yppats rörande de planerade centralanstalternas ekonomiska bärighet, varvid såväl intendenturavdelningen som personalförbundet företrätt den uppfattningen, att en garnisonsvis genomförd centralisering, vartill avdelningen tagit initiativ under de gångna beredskapsåren, ur olika synpunkter vore att föredraga framför en längre gående koncentration av verkstadsdriften.

Vad sålunda anförts ger vid handen att en förskjutning i uppfattningen på dessa håll skett under övervägandena i den föreliggande frågan. Sålunda ha både intendenturavdelningen och personalförbundet ursprungligen varit inriktade på ett bibehållande av den *förbandsvis* bedrivna underhållstjänsten, dock med gemensam anstalt på orter med mer än ett förband. Sedan det visat sig, att en dylik decentraliserad organisation är i ekonomiskt hänseende orimlig, förorda avdelningen och förbundet numera ett sammanförande *garnisonsvis* av driften vid de nuvarande förbandsverkstäderna, varigenom dock ett flertal truppförband komma att sakna reparationsverkstäder på sina förläggningssorter. Till stöd härför åberopas det oaktat i huvudsak samma skäl som tidigare anförts för ett bibehållande i princip av den truppförbandsvis bedrivna underhållstjänsten.

Av det sagda framgår att meningsskiljaktigheterna väsentligen gälla graden av centralisering. Sedan numera truppförbandsvis bedriven underhållstjänst icke av någon förordas, står valet mellan garnisonsverkstäder och centralanstalter. Ehuru beslut från statsmakternas sida redan föreligger om anordnande av centralanstalter, har jag — med beaktande av att de mot centralanstaltsplanen riktade invändningarna delvis tagit sikte på de ekonomiska kalkyler, vilka legat till grund för statsmakternas ställningstagande — ansett mig böra föranstalta om en närmare undersökning rörande den ekonomiska vinsten av ett sammanförande av underhållstjänsten till de beslutade centralanstalterna i Långsele, Herrljunga och Mjölby i jämförelse med den vinst, som skulle uppkomma vid garnisonsvis genomförd centralisering för motsvarande delar av försvaret. Den för detta ändamål tillkallade utredningsmannen har på grundval av en synnerligen ingående undersökning, som bygger på förutsättningar, vilka under undersökningens gång godtagits av intendenturavdelningens experter, kommit till det resultatet, att garnisonsplanen medför en årskostnad som med 980 000 kronor — eller med mer än 50 % — överstiger motsvarande kostnad för centralanstaltsplanen. Undersökningen har dessutom i allt väsentligt bekräftat riktigheten av tidigare

verkställda beräkningar rörande fördelarna i övrigt av en övergång till central drift. Intendenturavdelningen har uppskattat motsvarande kostnads-skillnad — till förmån för centralanstaltsplanen — till omkring 200 000 kronor, innebärande en kostnadsökning med endast något över 10 % för garnisonsplanen.

Om ock de ekonomiska kalkyler, som framlagts av utredningsmannen, kunna på en eller annan punkt diskuteras, synes det ställt utom varje tvivel, att ett fullföljande av den av statsmakterna beslutade centralanstaltsplanen kommer att medföra ett ekonomiskt sett avsevärt gynnsammare driftsresultat än garnisonsvis ordnad verkstadsdrift. Även om vinsten beräknas till så lågt belopp som i intendenturavdelningens kalkyl skett — denna kalkyl synes mig emellertid icke kunna vara ekonomiskt hållbar — blir dock besparingen av den storleksordningen att den bör tillvaratagas. Likaså finner jag av den gjorda undersökningen framgå, att ekonomiska skäl icke kunna motivera att den privata industrien under fredsförhållanden anlitas för någon eller några grenar av denna underhållstjänst, detta så mycket mindre som frågan härom för industriens vidkommande ur kapacitets- och sysselsättningssynpunkt knappast är av större vikt. De invändningar som från andra än ekonomiska utgångspunkter framförts mot centralanstaltsplanen voro redan vid statsmakternas beslut åren 1943 och 1944 föremål för övervägande och kunna nu icke medföra ett ändrat ställningstagande. Det synes mig vara att antaga, att de blivande centralanstalterna skola visa sig vara fullt i stånd att tillfredsställande lösa de med underhållstjänsten förenade problemen såväl i tekniskt hänseende som med hänsyn till rent militära önskemål och bedömanden.

Jag saknar således anledning att ifrågasätta ändring i det byggnadsprogram som av statsmakterna redan beslutats. Jag förutsätter emellertid, att Kungl. Maj:t skall äga frihet att inom ramen för tillgängliga medel vidtaga de dispositioner med avseende å underhållstjänstens ändamålsenliga ordnande som må befinnas påkallade. Skulle det sålunda finnas lämpligt att — såsom redan skett vad beträffar den för södra Sverige avsedda anläggningen — utnyttja redan befintliga anläggningar för centralanstaltsplanens genomförande, synes hinder härför icke böra föreligga i den mån kostnaderna härigenom kunna nedbringas. Huruvida, såsom i ärendet ifrågasatts, några särskilda åtgärder från statens sida böra vidtagas för att kompensera aktieföretaget Eric Andersson & C:o skofabriker i anledning av eventuell förlust genom uteblivna reparationer för kronans räkning synes böra få bli beroende av övervägande inom fabriksstyrelsen.

Däremot är jag icke beredd att nu förorda ett nedläggande av verksamheten vid de mindre tvätt- och reparationsanstalter, som förutsatts skola alltjämt ombesörja underhållsverksamheten vid därav berörda delar av försvaret. Icke minst med tanke på möjligheten av en nedgång i omsättningen vid centralanstalterna i samband med blivande förändringar i försvarsorganisationen eller uppkommande minskningar i värnplikts- och manskapskontingenterna synes det mig välbetänkt, att den sysselsättningskapacitet, som verksamheten vid dessa mindre anläggningar representerar, tills vidare behandlas såsom en från den centraliserade verkstadsdriften fristående verksamhet, som framdeles i mån av utrymme kan överflyttas till central anstalt. Härutinnan lärer det få ankomma på Kungl. Maj:t att i sinom tid besluta.

De av fabriksstyrelsen framlagda beräkningarna rörande det ytterligare medelsbehov, som erfordras för centraliseringsprogrammets genomförande, ha icke givit mig anledning till erinran. Jag har härvid utgått från att Stockholmsanläggningen dimensioneras för tillgodoseende av vissa civila statsmyndigheters tvättbehov. Jag räknar således med ett medelsbehov av i avrun-

dade tal 410 000 kronor för uppförande av centrala tvätt- och reparationsanstalter och 610 000 kronor för anskaffning av maskiner och annan utrustning för dessa anstalter.

Utskottet.

Såsom i ärendet erinrats beslöto 1943 och 1944 års riksdagar, att den förbandsvis bedrivna tvätt- och reparationsverksamheten i fråga om intendenturmateriel vid försvaret skulle rationaliseras genom koncentration av verkstadsdriften till centrala tvätt- och reparationsanstalter, förlagda till Stockholm, Boden, Visby, Långsele, Herrljunga, Mjölby och Hässleholm. Med uppförande av anstalten i sistnämnda stad skulle dock enligt riksdagens beslut anstå. Riksdagen har hittills ställt ett sammanlagt belopp av 6 902 000 kronor till förfogande för ändamålet. Av ifrågavarande anstalter är den för Gotland avsedda numera färdigställd och tagen i bruk. Situationsplaner och ritningar för övriga anstalter äro i vissa fall fastställda och i övriga fall under prövning eller utarbetande. Med hänsyn till inträdda prisstegringar och för tillgodoseende av behovet av maskiner och annan utrustning för anstalterna har Kungl. Maj:t nu äskat ytterligare medel å tillhoppa 1 020 000 kronor.

Av ärendet framgår att vissa meningsskiljaktigheter uppkommit i fråga om den fortsatta centraliseringen av tvätt- och reparationstjänsten. Detta gäller särskilt de föreslagna centralanstalterna i Långsele, Herrljunga och Mjölby. Sålunda har hävdats den uppfattningen, att ett sammanförande garnisonsvis av driften vid de nuvarande förbandsverkstäderna vore att föredraga framför den av riksdagen beslutade centraliseringen. Det synes emellertid utskottet genom den på föredragande statsrådets föranstaltande verkställda utredningen i ärendet klart framgå, att en centralisering i enlighet med riksdagens tidigare fattade beslut skulle vid jämförelse med garnisonsvis ordnad centralisering medföra icke oväsentliga besparingar. Ej heller med avseende å kvalitetsfrågan och omloppstiden för reparationer synes något hava framkommit, som utgör skäl för ett frångående av centralanstaltsplanen. Med hänsyn härtill finner utskottet i likhet med statsrådet anledning icke föreliggande att ifrågasätta ändring i det centraliseringsprogram, som av statsmakterna redan beslutats. En annan fråga är huruvida rådande brist på arbetskraft och olika slags byggnadsmaterial kan anses utgöra hinder för att byggnadsföretagen nu genomföras. I motionen I: 270 har gjorts gällande att så skulle vara fallet. Utskottet vill med anledning härav framhålla, att utskottet förutsätter, att vid valet mellan att fullfölja nu ifrågavarande byggnadsprogram eller igångsätta andra i och för sig nödvändiga byggnadsföretag ställningstagande härtill får ske efter vanligt angelägenhets- och produktivetsbedömande. Utskottet saknar alltså anledning att nu närmare ingå på detta spörsmål och avstyrker följaktligen motionen. Därest det skulle anses lämpligt att utnyttja redan befintliga anläggningar för centralanstaltsplanens genomförande eller andra åtgärder skulle finnas påkallade i syfte att ändamålsenligt ordna underhållstjänsten, bör såsom statsrådet förutsatt Kungl. Maj:t få besluta härom, i den mån kostnaderna härigenom kunna nedbringas eller rymmas inom ramen för tillgängliga medel.

Mot de verkställda kostnadsberäkningarna har utskottet icke något att erinra. Utskottet tillstyrker alltså, att 410 000 kronor anvisas för uppförande av centrala tvätt- och reparationsanstalter och 610 000 kronor för anskaffning av maskiner och annan utrustning för dessa anstalter.

Under åberopande av det anförda hemställer utskottet,

att riksdagen må, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag och med avslag å motionen I: 270, för budgetåret 1946/47 under försvarets fabriksfond anvisa

a) till *Uppförande av centrala tvätt- och reparationsanstalter* ett investeringsanslag av 410 000 kronor;

b) till *Anskaffning av maskiner och annan utrustning för centrala tvätt- och reparationsanstalter* ett investeringsanslag av 610 000 kronor.

Stockholm den 4 juni 1946.

På statsutskottets vägnar:

J. B. JOHANSSON.

Närvarande: se under utlåtandet nr 176.

Reservationer:

1) av herrar *Johan Bernhard Johansson* och *Mannerskantz*, vilka ansett, att utskottet bort tillstyrka motionen I: 270 och alltså hemställa,

att riksdagen må

a) avslå förevarande proposition;

b) i skrivelse till Kungl. Maj:t uttala, att med uppförande av de i propositionen föreslagna centrala tvätt- och reparationsverkstäderna skall anstå tills materialläget på byggnadsmarknaden avsevärt bättrats samt att förnyade undersökningar rörande de framtida besparingsmöjligheterna vidtagas;

2) av herrar *Andrén* och *Staxäng*.
